

Flyktingene kommer! Lokale mediers dekning av flyktingkrisen

Liv Iren Hognestad

Høgskolelektor, NLA Mediehøgskolen Gimlekollen

liv.iren.hognestad@nla.no

Hege Lamark

Dosent, Fakultet for samfunnsvitenskap, Nord universitet

hege.lamark@nord.no

ABSTRACT

This article presents findings from a research project regarding coverage of the refugee crisis by ten local media in the most southern and northern parts of Norway from August 2015 until July 2016. The crisis is given broad attention, particularly in the fall of 2015. Quite a number of the stories are headline stories on the front pages or top stories on the inside. The local media demonstrates widespread coverage of different perspectives related to the refugee crisis. The perspective of help is the most prominent one, while seeing asylum seekers as a resource is the viewpoint that is given the least attention. Politicians - mainly national and local - comprise one-third of the sources. When it comes to local politicians, mayors make up more than half of the sources. The migrants themselves are rarely sources, but once they are, there are marked differences in the coverage, from north to south.

Keywords

The refugee crisis, Local media, Journalism, Perspectives, Sources

SAMMENDRAG

Hva skjer når «den andre» plutselig befinner seg i vårt nabolag og ikke i et katastrofeområde langt borte? I denne undersøkelsen ser vi på hvordan et utvalg lokale medier lengst sør og nord i Norge dekket flyktingkrisen fra august 2015 til og med juli 2016. Hvilket omfang hadde dekningen? Hvilke perspektiver ble valgt, og hvem kom til orde i spaltene?

INNLEDNING: REKORDMANGE FLYKTNINGER

I mars 2015 publiserte NRK Finnmark en sak med tittelen «*Politiet frykter ny flyktningerute til Norge via Russland*».¹ På dette tidspunkt kom det 500 nye asylsøkere til Norge hver måned, men fra mai økte tallet. Toppen ble nådd i oktober og november med over 8000 nye asylsøkere i måneden.² Fra desember avtok tilstrømningen markant, og i 2016 kom det færre hver måned enn før krisen startet.³

Mer enn én million mennesker krysset Middelhavet i 2015 i håp om et bedre liv.⁴ Vel tretti tusen asylsøkere kom til Norge. Mer enn hver sjettede kom på sykkel fra Russland over Storskog grensestasjon i Finnmark, en grensestasjon som normalt registrerer cirka ti asylsøkere årlig.⁵ I 2015 kom 5445 personer til Norge denne veien. Agder politidistrikt registrerte bare 165 nyankomne asylsøkere dette året.⁶

Reisen via Russland innebar at man slapp å krysse Middelhavet. Tyskland og Sverige førte en liberal asylpolitikk, mens Danmark strammet inn.⁷ Det kan forklare noe av den ujevne tilstrømningen. Agder mottok asylsøkere som først krysset grensen andre steder i landet. I Finnmark kom det et høyt antall asylsøkere i løpet av kort tid. En brå strøm av hjelpetrengende mennesker oppleves trolig som et større problem enn et noe jevnere tilsig av asylsøkere.

Hvordan dekket lokalmedier lengst sør og nord i Norge flyktningkrisen fra sommeren 2015 til sommeren 2016? Dette er vår problemstilling med følgende forskningsspørsmål:

- Hvilket omfang hadde stoff om flyktningkrisen i lokalmediene?
- Hvilke perspektiver preget lokalmedienes dekning?
- Hvem kom til orde i sakene?

Sjefredaktør Lars Johansson har sammenlignet de lokale mediene i Sverige med planktonet som makrellen, de store mediene, lever av (Nygren 2016, s. 86). Lokale medier bidrar til riksmediene blant annet i form av saker, tips og rekruttering av journalister. De lokale mediene er også viktige premissleverandører for folks forståelse av samfunnet rundt seg og har slik en dobbel funksjon i et demokrati. Rachel Howells (2015) viser for eksempel hvordan nedleggelse av lokalavisen i et lokalsamfunn i Storbritannia førte til et demokratisk underskudd.

Det finnes en rekke analyser og undersøkelser av norske mediers omtale av innvandrere, asylsøkere, flyktninger og personer med minoritetsbakgrunn (Eide 2001,

1. Abelsen, Tarjei (2015, 4.3.). Politiet frykter ny flyktningerute til Norge via Russland. NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/finnmark/politiet-frykter-ny-flyktningerute-til-norge-via-russland-1.12242100>
2. UDI. Asylsøknader etter statsborgerskap og måned 2015. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-etter-statsborgerskap-og-maned-2015/>
3. UDI. Asylsøknader etter statsborgerskap og måned 2016. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-etter-statsborgerskap-og-maned-2016>
4. FN UNHCR: Færre flyktninger ankommer Hellas, fortsatt kommer like mange til Italia. Hentet fra <http://www.fn.no/Aktuelt/Nyheter/UNHCR-Faerre-flyktninger-ankommer-Hellas-fortsatt-kommer-like-mange-til-Italia>
5. Jamfør NRK Finnmarks artikkel, se note 1.
6. E-post fra presserådgiver Kristian Nicolai Stakset-Gundersen i UDI 29. september 2016 (Storskog) og e-post fra kommunikasjonssjef Svein Enersen i Agder politidistrikt 26. september 2016.
7. Aftenposten. Danmark innfører strengere asylregler. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/verden/Danmark-innforer-strengere-asylregler-18589b.html>

Figenschou og Beyer 2014; Integrerings- og mangfoldsdirektoratet 2009; Lindstad og Fjeldstad 1999, 2005; Strand m.fl. 2011, 2015; Thorbjørnsrud og Figenschou 2016). Studiene fokuserer i hovedsak på riks- og regionaviser. Samtlige undersøkelser er gjort før den aktuelle flyktningkrisen inntraff. Vår undersøkelse av lokalmedier vil slik være med på å utfylle kunnskapen om mediernes dekning av «den andre» (Eide 2001, s. 11).

Forsiden er papiravisens ansikt utad, og selv om det er snakk om abonnementsaviser, fungerer den likevel som en salgspakat. Kartleggingen av de åtte lokalavisene gir oss mulighet til å si noe om hvordan dekningen av flyktningkrisen utviklet seg over tid, og hvor mange forsideoppslag flyktningkrisen fikk. Disse indikatorene sier noe om mediernes prioritering av stoffet. En tilsvarende prioritering undersøkes også inne i avisene og i tv-innslagene.

Å undersøke hvilke stemmer som slipper til i de lokale mediene er også interessant fordi det er lokalmedier det er flest av her i landet. Ergo snakker de fleste kildene med journalister fra lokale medier. Medier med ulikt nedslagsfelt bidrar hver på sin måte til folks forståelse av flyktningkrisen, men de reelle, personlige erfaringene med asylsøkere gjøres først og fremst lokalt.

Heretter følger en kort begrepsavklaring, etterfulgt av et teoretisk rammeverk. Deretter redegjør vi for hovedtrekkene i metodebruken. Funnene presenteres og analyseres før en avsluttende diskusjon.

BEGREPSAVKLARING

Begrepsbruk er vesentlig, men ikke uproblematisk, når en vil studere journalistikk om mennesker som kommer til Norge. Myndighetene og lovreglene skiller skarpt. I mediene – og i dagligtalen til folk flest – er grensene mer flytende. Dette kom tydelig fram da fagbladet «Journalisten» undersøkte ordbruken i norske mediers omtale av krisen i Middelhavet.⁸ Betegnelsen «flyktning» var klart mest brukt.

Her bruker vi primært ord som flyktningkriser, men også flyktningstrøm, som er vanlig i dagligtale. Ordet migrant er mindre vanlig, men begrepet favner både flyktninger og innvandrere og anvendes i andre studier, for eksempel Crawley, McMahon og Jones (2016). Vi benytter betegnelsen «asylsøkere» om de som kom til landet fra ikke-vestlige land i løpet av undersøkelsesperioden, og som søkte om opphold. «Tidligere ankomne migranter» brukes både om flyktninger og innvandrere som ankom tidligere fra samme områder, fordi det i mange tilfeller ikke var mulig å skille disse fra hverandre i materialet.

TEORI: JOURNALISTISKE VALG

Sosiologen Zygmunt Bauman brukte begrepet «migrasjonspanikk» om mediernes dekning av flyktningssituasjonen i Europa (Bauman 2016). Guedes Bailey og Harindranath (2005) har tidligere argumentert for at mediene – og samfunnet for øvrig – bør fokusere på globale heller enn nasjonale interesser i migrasjonsspørsmål. Slik kan universelle rettigheter i større grad vektlegges på bekostning av skillet mellom «oss» og «dem». Georgiou (2005)

8. Johansen, Glenn Slydal (2015, 4.9.). Er dette flyktninger eller migranter? *Journalisten*. Hentet fra <http://journalisten.no/2015/09/flyktninger-eller-migranter>

problematiserer framstillinger av Europa som et langt mer homogent og ensartet kontinent enn det i virkeligheten er. Slik skapes og gjenskapes annerledeshet.

Kritikken vekker ikke like stor gjenklang i Norge. I Respons' undersøkelse «Medievaner og holdninger» svarte det store flertallet av journalister, redaktører og publikum i Norge at mediene har dekket flyktningkrisen og flyktningssituasjonen i Europa svært godt, ganske godt eller verken godt eller dårlig (Losnedahl 2016, spørsmål 20 og 21).

Journalistikk er å velge. Speilmetaforen, at mediene *speiler* virkeligheten, er en framstilling med klare begrensninger. Gaye Tuchman (1978 s. 1) sammenlignet medieutbudet med det vi kan se i et vindu. Hva vi får øye på, vil blant annet variere med vinduets størrelse og glassets kvalitet, vårt eget ståsted og en rekke andre faktorer. Det som vises i speilet eller vinduet, vil alltid være et utvalg. Noe er valgt inn, og noe er valgt bort. Robert W. Entman (1993, s. 52 gjengitt i Allern 2015, s. 187) bruker begrepet innramming om den aktive og interaktive prosessen, der seleksjon og vektlegging er to av nøkkelordene. Valgene tas bevisst og ubevisst og påvirkes av en rekke ulike forhold både internt i redaksjonen og eksternt. I denne undersøkelsen er vi opptatt av noen av de redaksjonelle valgene, som kan knyttes til mediens portvaktfunksjon. Gjennom utvelgelsen av potensielle saker bestemmer redaksjonen hva som blir nyheter og ikke (Shoemaker 1991 referert i Dearing og Everett 1996, s. 11). Mediens innramming kan dermed påvirke både folks holdninger og politikkens utforming (Horsti 2008, s. 278).

Vinkling, valg av kilder, ordvalg, bildevalg etc. gjør at journalistikk alltid representerer et bestemt blikk på virkeligheten. Hvilke temaer man som journalist velger å fokusere på – i det hele tatt hva de ulike redaksjonene mener er egnede områder å jobbe journalistisk med – gjør dessuten at det bare er visse sider av virkeligheten journalistikken beskjeftiger seg med (Steensen 2016, s. 16).

Det er journalistens posisjon som avgjør perspektivet (Bech-Karlsen 2000, s. 179). «Hvem du er (eller velger å være), bestemmer ditt forhold til mennesker og miljø. Hvor du *står* og befinner deg fysisk, bestemmer hva du ser og sanser» (ibid, s. 191). Å se flyktningkrisen fra et lokalt mediehus lengst nord eller sør i Norge forventes å gi et annet utkikkspunkt enn det journalister i mer sentrale redaksjoner har.

Merete Lindstad og Øivind Fjeldstad (2005) undersøkte mediens framstilling av innvandrere i fem norske riksaviser og tre regionaviser i 1996 og 2003. De fant flest artikler med hjelperspektiv, tett fulgt av problemperspektiv (ibid).⁹ Ressursperspektivet fantes i et fåtall saker, på linje med saker som fokuserte på ofre, eksotiske eller vanlige borgere.

«Innvandring og integrering i norske medier 2014» (Strand m.fl. 2015) deler sakene inn i «ressursperspektiv», «problemperspektiv» og «nøytralt perspektiv» etter hvordan innvandrere og innvandring framstilles. Forfatterne fant at saker med nøytralt perspektiv var mest utbredt, etterfulgt av problemperspektiv og ressursperspektiv.

Dekningen av flyktningkrisen i 2015 ble studert i 15 riksdekkende eller store regionaviser i Sverige, Italia, Spania, Storbritannia og Tyskland (Berry, Garcia-Blanco og Moore 2015). Her fant forskerne klare forskjeller i hvilke temaer som dominerte i ulike land.

9. Fotballstoffet er holdt utenfor.

Humanitære temaer var mer vanlig i Italia, et land som tok imot mange flyktninger som kom over Middelhavet, enn i Storbritannia, Tyskland og Spania. Forskerne fant få saker som fokuserte på flyktningene som ressurser. Når det skjedde, var det i hovedsak i svenske og tyske medier. Svenske medier var også mest positive overfor flyktninger og innvandrere (ibid).

Foran det britiske valget i 2015 ble deknningen av migrasjon studert i et utvalg britiske riksaviser. Forskerne fant stor variasjon og mangfold i deknningen (Crawley m.fl. 2016, s. 5). En tidligere kartlegging av nordisk medieforskning på området viser også at mangfoldet i innramming og kilder har økt siden 90-tallet (Horsti 2008, s. 281). Til tross for variasjon fant Crawley m.fl. (2016) at nesten halvparten av sakene framstilte migrantene som en trussel. Tett etter fulgte saker som fokuserte på migrantene som ofre, spesielt knyttet til den pågående flyktningkrisen. Kun ti prosent av sakene handlet om migranter som ressurs.

White og kolleger presenterer funn om mediedekning av flyktningkriser fra 14 land rundt om i verden, deriblant Bulgaria, Storbritannia, Italia og Tyrkia (White 2015). Felles for samtlige er at *tall og følelser* preger deknningen, og at politikere dominerer i omtalen. Innholdet spenner fra sensasjonalisme til fokus på de lidende.

Representasjon i mediene handler om hva og hvem som er synlig, og som ikke er det, hva som vies mye oppmerksomhet, og hva som vies lite. Hvis en gruppe mennesker eller et tema er underrepresentert, brukes ofte betegnelsen marginalisering (Eide 2004; Eide og Simonsen 2007; Kjos Fonn, Skare Orgeret og Simonsen 2012). Noen erfaringsformer blir definert som perifere, og noe av årsaken ligger i medienes definisjonsmakt (ibid). Kildestudier er interessante fordi de kan identifisere både mangfold og blindsoner i journalistikken. Hvor mange og hvor varierte kilder som benyttes, er da også et av flere uttrykk for journalistisk kvalitet (Allern 2001, s. 61).

At mediene er topptunge i sitt kildeutvalg, er godt kjent (Allern 2001; Berkowitz 2009; Reinton 1992; Vaage 1989). Allern (2001) fant et topptungt kildeutvalg i sin undersøkelse av ti norske riks- og lokalaviser, særlig i de minste lokalavisene (25 prosent) (2001, s. 171). I en undersøkelse om mangfold i 65 norske aviser i en uke i oktober 2015 utgjorde politiker-kilder den nest største kildegruppen med 13 prosent,¹⁰ etter organisasjonskilder. I lokalavisene besto dessuten 31 prosent av politiker-kildene av ordførere. Handgaard, Simonsen og Steensen viser til at kildevalget alltid vil måtte avspeile makt- og kunnskapsposisjoner i samfunnet (2013, s. 137).

Den såkalte makteliten utgjør de mest brukte hovedkildene (35 prosent) i en undersøkelse av norsk innvandringsdebatt i fem riksmedier (Figenschou og Beyer 2014).¹¹ Politikere står for 17 prosent av kildene, og det er flest hovedkilder fra regjeringspartiet Arbeiderpartiet (41 prosent). Forskerne undersøker både nyhetsstoff og meningsbærende stoff. Minoriteter, både vestlige og ikke-vestlige, er kilder i 29 prosent av nyhetsstoffet. De kommer ofte til orde som såkalte ikke-spesialister. Den forholdsvis høye andelen minoritetskilder mener Figenschou og Beyer peker i retning av en alminneliggjøring av minoritetenes deltakelse i mediene.

10. Helle Sjøvaag, presentasjon Medieforskerkonferansen 2016, tilsendt på e-post 24.10.2016. Alle personer som er nevnt i avisene, med unntak av dødsannonser, er registrert som kilder. Mail fra Helle Sjøvaag tilsendt 5.1.2017.

11. Figenschou og Beyer plasserer kilder fra politikk, byråkrati og rettsvesen i kategorien «maktelite» i sin undersøkelse.

I undersøkelsen av mediedekningen i fem EU-land varierer andelen migrantkilder fra ni til tolv prosent (Berry m.fl. 2015, s. 7). Hos Crawley m.fl. (2016) kom migrantkilder til orde i 15 prosent av artiklene. Det var imidlertid store variasjoner fra avis til avis, fra to til 33 prosent.

I norske medier har andelen innvandrerkilder vært lav i en årrekke. Retrievers rapportserie viser en stabil andel på to prosent fra 2009 til 2014. Tallene gjelder for alle typer saker i et utvalg medier (Strand m.fl. 2015, s. 24). I samme periode har andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn økt fra rundt ti til nær 15 prosent.

Lindstad og Fjeldstad (2005) fant at det som oftest er ekspertkilder som forteller hvordan innvandrerne lever, mens politikere og andre representanter oftest er kilder når det er snakk om hva som må gjøres med eller for innvandrerne. Innvandrerne selv er sjelden kilder i avisene som ble studert. I tre regionaviser var det kun fire innvandrerkilder over en femukersperiode i 2003 (ibid).

I en undersøkelse av såkalte irregulære migranternes stemmer i mediene finner forskerne at slike kilder bidrar til økt oppmerksomhet om immigranternes utfordringer (Thorbjørnsrud og Ustad Figenschou 2016).¹² Behovet for politiske reformer kommer også mer i fokus. Kristin Skare Orgeret (paper, Medieforskerkonferanse 2016) har undersøkt en spesialutgave av den danske avisen Information, der flyktninger med journalistbakgrunn var ansvarlige for store deler av innholdet. Studien viser at flyktninger gjennomgående fikk en stemme gjennom en stor bredde av historier.¹³ I spesialutgaven møter leserne alt fra sympatiske flyktninger til gummibåtselgere og menneskesmuglere.

METODE: ETT ÅR MED LOKALJOURNALISTIKK

I denne studien har vi undersøkt et utvalg lokale mediesaker knyttet til flyktningkrisen. I søket etter saker har vi brukt følgende søkestreng: *asyl** OR *flyktning** OR *innvandr** OR *migra**. Enhetene vi studerer er forsidehenvisninger, avisartikler og tv-innslag. Denne artikkelen bygger på to materialer:

Materiale 1 består av 390 forsidehenvisninger relatert til flyktningkrisen fra perioden 1. august 2015 til og med juli 2016.¹⁴ Forsidehenvisningene er hentet fra åtte aviser, fire fra nord og fire fra sør i landet (se tabell 1). I denne perioden kom avisene i vårt utvalg ut med til sammen 2018 utgaver. Samtlige forsidesaker om flyktningkrisen inngår i materialet, det vil si henvisninger både til nyheter, reportasjer, anmeldelser og kommentarstoff. Slik fanger vi opp det totale antallet forsidesaker som omhandlet flyktningkrisen. Dette materialet bruker vi til å si noe om omfanget av dekningen på forsiden og de redaksjonelle prioriteringene det gjenspeiler.

Vi skiller mellom oppslag, som er den største redaksjonelle saken på forsiden, og øvrige forsidesaker. I tillegg har vi kodet for perspektiv. Det er sjelden kilder kommer til orde på

12. Begrepet irregulære migranter er et alternativ til illegale innvandrere, som rent språklig trekker i retning av noe ulovlig. Associated Press har sluttet å bruke benevnelsen illegale. Ketabchi, Desirée (2013, 23.7.). How journalism can rid migration of its sour reputation. *European Journalism Centre*. Hentet fra http://ejc.net/magazine/article/how-journalism-can-rid-migration-of-its-sour-reputation#.WNjv_qllGcl

13. Denne utgaven av Information ble publisert 9. oktober 2015.

14. Alle saker på avisenes forsider viser til artikler som gjenfinnes inne i avisene. Vi bruker begrepene forsidehenvisning og forsidesak om hverandre.

forsidene, og mange av de korte forsidehenvisningene gir heller ikke grunnlag for å kode opplysninger om hvilke kilder redaksjonen har brukt. Kildebruken belyses derfor ved hjelp av materiale 2.

Materiale 2 består av 215 artikler og tv-innslag innenfor samme tidsperiode. I dette materialet har vi valgt å utelate meningsstoff og i stedet fokusere på redaksjonelt produserte nyheter og reportasjer. Vi har undersøkt 96 avisutgaver og 24 nyhetssendinger på tv. For å få en viss spredning i materialet har vi valgt ut stoff fra forskjellige ukedager gjennom året.¹⁵ Fordelen med denne framgangsmåten er at en sikrer seg mot at enkelthendelser får påvirke materialet i for stor grad (Allern 2001, s. 79). For å kunne analysere innholdet i enkeltmedier, eller perspektiv fordelt på måned, burde antall artikler vært noe høyere. Samlet sett gir materialet likevel noen verdifulle funn.

Stoffet er hentet fra de samme avisene som materiale 1. I tillegg inngår daglige nyhetssendinger på tv fra NRK Nordnytt og NRK Sørlandet (tabell 2). Også her får vi en indikasjon på prioritering ved å kartlegge antall saker og om sakene er hovedsaker eller ikke. På tv har vi definert «hovedsak» som det første innslaget etter headlines, det vil si etter åpningsordene der programleder selger inn sakene som kommer senere i sendinga. Inne i avisene forstår vi «hovedsak» som en sak som dekker en halv avisside eller mer, også saker som går over flere sider.

I materiale 2 undersøker vi artiklenes omfang, perspektiv og kildebruk. Forsidehenvisninger og headlines er ikke registrert som egne enheter i materiale 2. Siden vi har kodet for perspektiv i begge materialene, kan likevel enkelte begivenheter eller omtalte saker være registrert to ganger. Fordi det kun er snakk om et fåtall saker, vurderer vi at dette ikke har noen merkbar betydning for funnene i undersøkelsen.

Tabell 1. Avisene som inngår i studien. Kilde: Mediebedriftene. Opplagstall 2015
<http://www.mediebedriftene.no/Tall--Fakta/Opplagstall/>

Medium	Ukentlige utgivelser	Opplag (2015)	Eier
Finnmark Dagblad	6	5 403	Amedia
Finnmarken	6	4 897	Amedia
Nordlys	6	18 672	Amedia
Sør-Varanger Avis	3	3 594	Lokale eiere
Fædrelandsvennen	6	32 739	Schibsted Norge
Agderposten	6	19 006	Agderposten Medier
Lindesnes	4	5 479	Fædrelandsvennen ¹
Aust-Agder Blad	3	3 172	Amedia

1. I etterkant av undersøkelsesperioden har Lindesnes blitt en del av Schibsted Norges lokalavisavdeling.

15. Fra 2015 har vi valgt ut stoff fra mandag 10. august, tirsdag 15. september, onsdag 14. oktober, torsdag 12. november og fredag 11. desember. Fra 2016 inngår stoff fra lørdag 23. januar, mandag 15. februar, tirsdag 15. mars, onsdag 13. april, torsdag 12. mai, fredag 10. juni og lørdag 9. juli. Fra fædagersavisene og tv-sendingene har vi tatt med stoff fra den utgaven som ligger nærmest disse datoene.

Tabell 2 Nyhetssendingene som inngår i studien. Kilde: <https://tv.nrk.no/sok?q=nordnytt> og <https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-soerlandet>

	Ukentlige sendinger	Omfang	Innhold
NRK Nordnytt	5	Daglig fra kl 18.45-19.00	Distriktsnyheter fra Finnmark og Troms
NRK Sørlandet	5	Daglig fra kl 18.45-19.00	Distriktsnyheter fra Aust- og Vest-Agder

Fra hver landsdel har vi valgt ut én stor og tre mindre lokalaviser, slik tabell 1 viser. Utvalget gir god geografisk spredning. Antall avisutgaver er omtrent like stort fra begge landsdelene, med 21 ukentlige utgaver i nord og 19 i sør. Forskjellen skyldes at vi har med to fådagersaviser fra sør, mot bare én fra nord. Fra forsiden vil et noe høyere antall utgaver i nord kunne gi noen flere treff. Samtidig er det stor variasjon i hvor mange henvisninger de ulike avisene normalt har på sine forsider. Fra de konstruerte ukene har vi med like mange utgaver av alle mediene i utvalget. Dersom noen ikke utkommer på en bestemt dag, har vi tatt med avisen eller nyhetssendingen fra den nærmeste dagen, vekselvis før og etter.

I tillegg til avisene har vi som nevnt undersøkt tolv nyhetssendinger fra henholdsvis NRK Nordnytt og NRK Sørlandet, 24 programmer i alt. Begge redaksjonene sender lokale nyheter på tv i forkant av Dagsrevyen alle hverdager fra klokka 18.45. Dette er distriktskontorenes fyldigste nyhetssending, og den bidrar til å utfylle det lokale nyhetsbildet.

For å få tilgang til innholdet i avisene har vi benyttet mediearkivet Atekst, der sju av de utvalgte avisene er tilgjengelig. Den siste, «Lindenes», er undersøkt via e-avisen, som er en digital kopi av papirutgaven.¹⁶ NRKs nyhetssendinger ligger lagret på nrk.no og er studert der.¹⁷ Vi har sett gjennom hele sendingene og kodet saker der ett eller flere av søkeordene forekommer.

Det samlede materialet inneholder ikke like mange saker fra nord som fra sør. De sammenligninger vi presenterer i denne artikkelen, er gjort ved at vi har regnet prosent av stoffet fra hver landsdel, og deretter sammenlignet.

Vi utarbeidet en kodebok med noen felles variabler for begge materialene og noen tilleggsvariabler for materiale 2, særlig knyttet til kildebruken. Vi har registrert 343 personkilder som er sitert i materiale 2. Personene er klassifisert i ni kategorier: eksperter, politikere, byråkrater, ildsjeler/frivillige, mottaksansatte og -drivere, politi og rettsvesen, nye asylsøkere som kom i 2015/2016, tidligere ankomne migranter og til slutt andre kilder, for eksempel personer fra næringsliv, helsevesen, kulturliv og lignende.

Når koding gjøres av flere forskere, vil det alltid være en fare for at de tolker og koder ulikt. Noen variabler krever skjønn, og da vil det alltid være et visst rom for feilkoding. For å gjøre vår koding mest mulig reliabel har vi ved to anledninger kodet sammen. Underveis har vi også utvekslet og diskutert enkeltsaker. Dermed kunne vi sammenligne og justere vår kodingspraksis.

16. Vi har brukt de samme søkeordene i e-avisutgaven av «Lindenes» som i søkestrengen i Atekst. Søkefunksjonen i e-avisen tillot ikke søk på streng, kun søk på enkeltord. Saker som ga treff på flere søkeord, ble bare registrert én gang. Slik reduserte vi faren for skjevhet i utvalget til tross for bruk av to ulike databaser.

17. <https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-nordnytt/> og <https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-soerlandet> Lest 26.11.2016.

Søkestrengen vi har brukt gir treff på saker om «utlendinger» i vid forstand. Manuelt har vi avgrenset treffene til saker som er relatert til flyktningkrisen i 2015/16.

SEKS ULIKE PERSPEKTIVER

For å undersøke hvilke perspektiver lokalmediene anla i sin omtale av flyktningssituasjonen, har vi som nevnt delt inn stoffet i seks kategorier: problemperspektiv (1), ressursperspektiv (2), hjelpeperspektiv (3), myndighetskritikk (4), nøytralt perspektiv (5) og andre perspektiver (6). Ble flyktningene framstilt som problemer eller ressurser? Var mediene mest opptatt av de som hjelper, eller de som kritiserer? I hvor stor grad presenterte journalistene et nøytralt perspektiv når flyktningkrisen var tema? Hvilke andre perspektiver ble brukt? Disse seks perspektivene bygger på tidligere forskning, men de er likevel ikke entydige og heller ikke alltid gjensidig utelukkende. Koding av perspektiv vil bestandig kreve tolkning og medføre dilemmaer for forskere.

ANALYSE: DET STORE BILDET

I lokalavisene finner vi 390 forsidehenvisninger, hvorav 175 er oppslag. Antallet forsidesaker er ikke høyt med tanke på den oppmerksomheten problematikken ellers fikk. Ifølge AgendaTrackers undersøkelser var situasjonen i Syria den mest omtalte saken i norske medier både i 2015 og 2016.¹⁸ Asyl- og flyktningstrømmen til Norge var nest mest omtalt i 2015, og flyktningdebatten i Norge kom som nummer tre i 2016.¹⁹ Dette var temaer som opptok både mediene og publikum i undersøkelsesperioden, og som også fant sin plass på lokalavisenes forsider.

Selv om lokalavisene ikke hadde så mange forsidesaker om temaet, var 45 prosent den største saken på forsiden. Det viser at stoffområdet likevel ble prioritert av redaksjonene. Inne i avisene var det i tillegg en rekke artikler som ikke nådde forsiden. Det totale antallet flyktningssaker er derfor høyere enn forsidesakene viser.

Til tross for at det er flest forsider fra aviser i nord, finner vi betydelig flere forsidesaker fra sør. Agder-mediene har langt oftere plassert flyktningssaker på forsiden. Motsatt utgjorde oppslagene en høyere andel av forsidesakene i nord (52 prosent mot 40 prosent i sør). Det kan tyde på at Finnmark-mediene omtalte flere saker som oppfyller tradisjonelle nyhetskriterier som sensasjon og konflikt (Handgaard m.fl. 2013, s. 43). Avstanden til Stor-skog grensestasjon og Vestleiren, der de mange asylsøkerne ble plassert, hadde trolig betydning. Sør-Varanger Avis, som kommer ut nærmest de dramatiske hendelsene, hadde flest saker inne i avisen og også høyest andel forsideoppslag når vi tar hensyn til at dette er en tredagersavis.

Ulikheten mellom mediedekningen i nord og sør blir særlig tydelig når vi sammenligner de to største avisene i vårt utvalg, Nordlys og Fædrelandsvennen. De to papiravisene prioriterte saker om flyktningkrisen svært ulikt. Mens Fædrelandsvennen hadde 99 forsidesaker i løpet av året, hadde Nordlys bare 27. Når Nordlys først skrev om flyktningkrisen

18. AgendaTracker er et samarbeid mellom Retriever, PR-operatørene og YouGov.

19. Pressemelding fra Agenda Trackers 16. desember 2015 og 26. desember 2016.

på forsiden, gjorde de imidlertid oftere saken til oppslag. To tredeler av forsidesakene i Nordlys var oppslag, mot én tredel i Fædrelandsvennen. Dette underbygger antakelsen om flere konfliktfylte saker i nord. At Nordlys likevel ikke prioriterte flere saker om flyktningkrisen, kan ses i sammenheng med den lange avstanden fra utgiverstedet i Tromsø til grensen mot Russland.

Fædrelandsvennen prioriterte flyktningstoffet høyt. Flere saker også inni avisen bekrefter at avisen hadde bredere dekning. I mesteparten av undersøkelsesperioden bodde det flere asylsøkere på mottak i hvert av Agder-fylkene enn i Finnmark.²⁰

Det kan være én mulig forklaring.

I første del av analysen har vi fokusert på hvordan avisene prioriterte saker på forsiden. Også for materiale 2 kommer redaksjonens prioritering til uttrykk gjennom artiklenes plassering på avissidene og rekkefølgen på tv-innslagene. Av samtlige flyktningsaker i dette materialet var 41 prosent hovedsaker enten på avissiden eller i nyhetsendingen. Den høye andelen hovedsaker bekrefter at redaksjonene prioriterte sakene høyt når flyktningkrisen ble satt på dagsordenen.

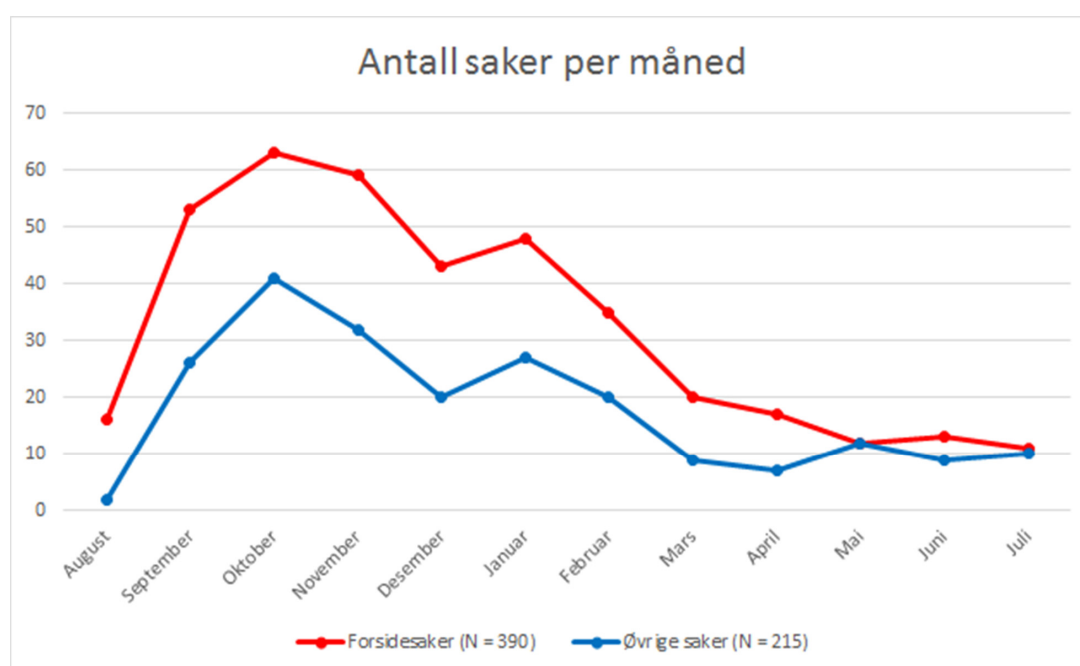
På distriktskontorene finner vi en forskjell i prioritering, selv om antall innslag herfra er begrenset. I NRK Nordnytt var fire av elleve innslag hovedsaker, mens NRK Sørlandet kun hadde tre mindre saker. Igjen peker vi mot Storskog som mulig forklaring. Dramatiske hendelser egnet seg godt for visualisering.

Ser vi på fordelingen av stoffet over tid, avdekkes noen klare trekk. Selv om den første meldingen om en mulig ny flyktningrute via Russland ble publisert i mars 2015, var det få saker om flyktningtematikken i lokalmediene så sent som i august samme år. Figur 1 viser hvordan antall forsidesaker, artikler og tv-innslag fordelte seg gjennom året.

Man kunne ha forventet en mediedekning som svingte i takt med flyktningstrømmen til Norge. Men det er bare delvis sammenfall mellom antall asylsøkere og antall saker i lokalmediene. I september ser vi en markant økning i mediens oppmerksomhet om flyktningkrisen. Tidlig denne måneden publiserte medier verden over bilder av Aylan Kurdi, som ble funnet druknet på ei strand i Tyrkia. Bildene engasjerte og sammenfalt med ytterligere økning i antall asylsøkere til Norge. Jan Egeland, generalsekretær i Flyktninghjelpen, sier at bildene fikk mediene til å våkne (White 2015). Bildene kan også ha påvirket den økte dekningen lokalt. Også i oktober ble det publisert svært mange lokale mediesaker, samtidig som antallet nyankomne asylsøkere nådde et toppnivå. Tallet på grensepasseringer holdt seg rekordhøyt også i november, men da ble det publisert færre saker. Det kan virke som om flyktningene mistet nyhetens interesse, selv om de fortsatt ankom Norge i stort antall.

Utover våren 2016 var dekningen langt mindre omfattende, og på samme tid kom det etter hvert langt færre asylsøkere. Ved slutten av undersøkelsesperioden er dekningen omtrent på samme nivå som før flyktningstrømmen begynte å øke markant. Dette kan være spor av det Bauman (2016) kaller «refugee tragedy fatigue», flyktningstragedietrøtthet.

20. I oktober og november bodde det noen flere asylsøkere på mottak i Finnmark enn i Aust-Agder. UDI. *Mottaksbefolkning. Antall beboere i mottak etter fylke og måned 2015*. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/mottaksbefolkning-antall-beboere-i-mottak-etter-fylke-og-maned-2015/>

Figur 1. Antall saker per måned for forsidesakene og resten av sakene i materialet (hele tall).

PROBLEMATISKE ASYLSØKERE, MANGE HJELPERE

Perspektiv kan forstås dels som resultat av redaksjonelle valg, dels som uttrykk for journalisters verdisyn og ideologi, i tillegg til utenforliggende faktorer. Nedenfor beskriver vi de seks perspektivene i studien belyst gjennom eksempler fra materialet.

Problemperspektivet inkluderer alt fra saker om asylsøkere som skal ha antastet barn, til saker om kostnadene knyttet til flyktningkrisen. Problemperspektivet uttrykkes i titler som «Vi 'knekker nakken' av flyktninger» og «Badmintonbanen blir mottak, nå må turneringen avlyses».

Ressursperspektivet dreier seg blant annet om asylsøkernes adgang til jobbmarkedet, men også om flyktninger som berget lokale arrangementer gjennom frivillig innsats, og om lokalt næringsliv som tjente penger på flyktningene.

Hjelpeperspektivet omfatter fortellinger om mennesker som vil hjelpe flyktningene, og saker som fokuserer på asylsøkernes opplevde hjelpebehov. To sjetteklassinger laget kiosk til inntekt for flyktningene i Aust-Agder, mens SV-ere i Porsanger aksjonerte mot Facebook-sida «Nei til asylmottak i Børselv». Mange saker med hjelpeperspektiv fortalte om ildsjeler som reiste til Sør-Europa for å arbeide frivillig i flyktningleirer.

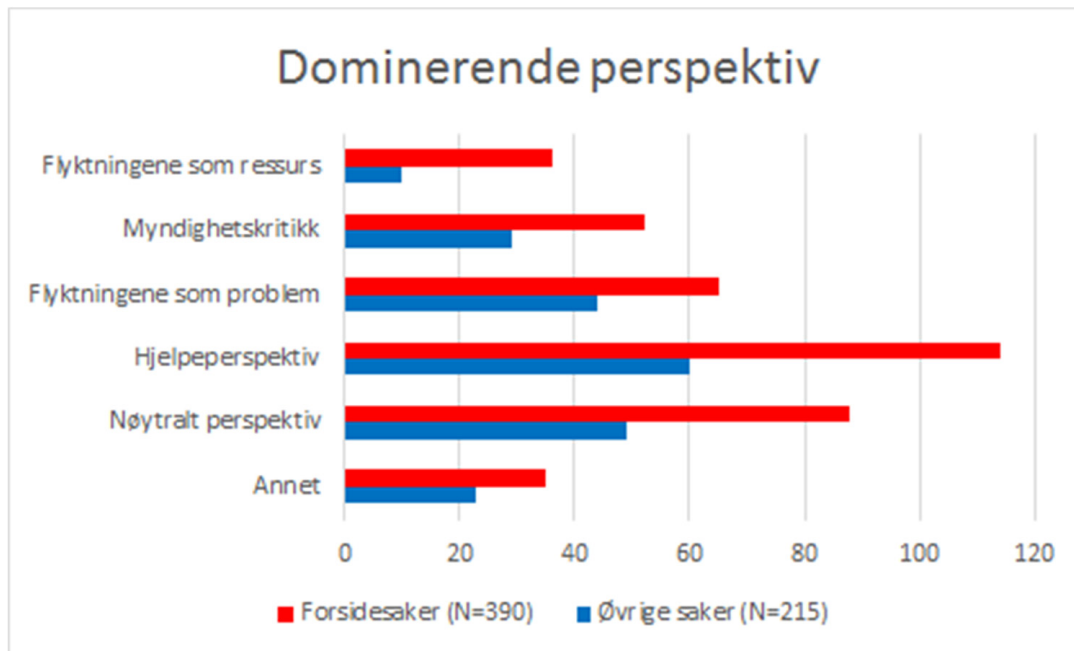
Nøytralt perspektiv omfatter saker som gir en nøktern saksframstilling, nærmest uten føringer i den ene eller andre retning. Et eksempel er en artikkel om fylkesrådmannen i Aust-Agder som foreslår å opprette innføringsklasser for asylsøkere i fylkets regioner. Et annet eksempel forteller om det siste vedtaket formannskapet i Sør-Varanger gjorde før valget, nemlig å si ja til at Utlendingsdirektoratet fikk etablere asylmottak i Fjellhallen.

I kategorien *myndighetskritikk* finnes en rekke ulike saker, blant annet om en mottaksskole i Mandal, der det sto strid om kommunen skulle bygge ut skolen selv, eller leie lokaler for å gi plass til flere flyktningbarn. En kritisk forsidesak fra Nordlys forteller at «tre av nordnorges 87 kommuner har sagt ja til å bosette mindreårige flyktningbarn. De andre vil ikke hjelpe». Finnmarken målbar krass kritikk mot Justisdepartementet og politiet, som «gjør seg klare til å busse over 60 migranter tilbake til Russland – etter regler som slaktes av rettighetsorganisasjoner og politisk opposisjon».

Andre perspektiver er en samlekategori for saker som ikke passer inn i de fem nevnte perspektivene. Ett eksempel er en forsidesak om Skogfossrevyen, der «eldre, yngre, flyktninger, lokale, internasjonale og ikke minst ekorn» måtte til pers foran en fullsatt sal.

I løpet av noen høstmåneder kom et historisk høyt antall asylsøkere til landet, og hjelpebehovet var prekært. Vi finner en stor bredde i lokalmedienes valg av perspektiv. Det mest utbredte perspektivet i vår studie er hjelpeperspektivet med 29 prosent. Hjelpeperspektivet var høyest i september og oktober, deretter faller andelen.

Vi fant flere saker med nøytralt perspektiv (23 prosent) enn med problemperspektiv (18 prosent). Det samme er tilfellet hos Strand m.fl. (2015), der hele 43 prosent av artiklene om innvandringsrelaterte spørsmål hadde et nøytralt perspektiv. Tallene er imidlertid ikke direkte sammenlignbare fordi vi opererer med seks kategorier der Strand m.fl. bruker tre. Den relativt store andelen nøytrale oppslag er uansett interessant, ikke minst på bakgrunn av objektivitetsidealet i journalistikken. Studier av norske journalisters selvforståelse viser at selv om det er mange spenninger innbakt i journalistenes yrkesrolle, står idealet om å ikke synliggjøre egne meninger likevel veldig sterkt (Oltedal 2012; Oltedal og Ytterstad 2012).

Figur 2. Perspektivene som preger forsidesakene og resten av sakene i det samlede materialet (hele tall).

Det som får *minst* oppmerksomhet, er flyktningene som ressurser (åtte prosent). Dette samsvarer med funn både fra Crawley m.fl. (2016) og Berry m.fl. (2015). En mulig forklaring på et lite framtrødende ressursperspektiv kan være at de nyankomne asylsøkerne foreløpig ikke har ressurser nok til å klare seg selv i den situasjonen de er i. Den store andelen saker med hjelpeperspektiv i lokalmediene bygger opp under en slik forståelse. Flere uavhengige studier viser for øvrig at migranter bidrar positivt til velferdssystemet (Bauman 2016), men dette kommer lite fram i lokalmediene i forbindelse med flyktningkrisen.

Under en krise som denne forventer vi å finne mange saker med problemperspektiv. Ser vi på vårt materiale samlet, finner vi at 18 prosent av sakene fokuserer på problemer. Problemperspektivet er langt mer framtrødende i studien av britiske riksaviser, der nesten halvparten av sakene framstilte migrasjon som en trussel (Crawley m.fl. 2016, s. 5). I norske riks- og regionaviser fant Strand m.fl. (2015, s. 31) problemperspektiv i hver tredje sak. Forskjellen til våre funn kan forklares med at den sistnevnte undersøkelsen også ser på meningsbærende stoff, og dessuten omfatter nettaviser, som har mye stoff om hendelser og kriminalitet (Morlandstø og Lamark 2015, s. 192). Studier av lokale mediers dekning på andre saksfelt har avdekket en mindre problemorientert og mer positivt vinklet journalistikk sammenlignet med riksmidlene (Mathisen 2013).

På avisenes forsider fant vi tallmessig flest saker med hjelpeperspektiv, nøytralt perspektiv og problemperspektiv. De samme perspektivene preger også oppslagene, men vi ser at saker med problemperspektiv oftere ble brukt som oppslag enn de øvrige perspektivene. Av forsidesakene med problemperspektiv ble 62 prosent presentert som største sak på forsiden, mot bare 27 prosent av sakene med nøytralt perspektiv og 52 prosent av sakene med hjelpeperspektiv.

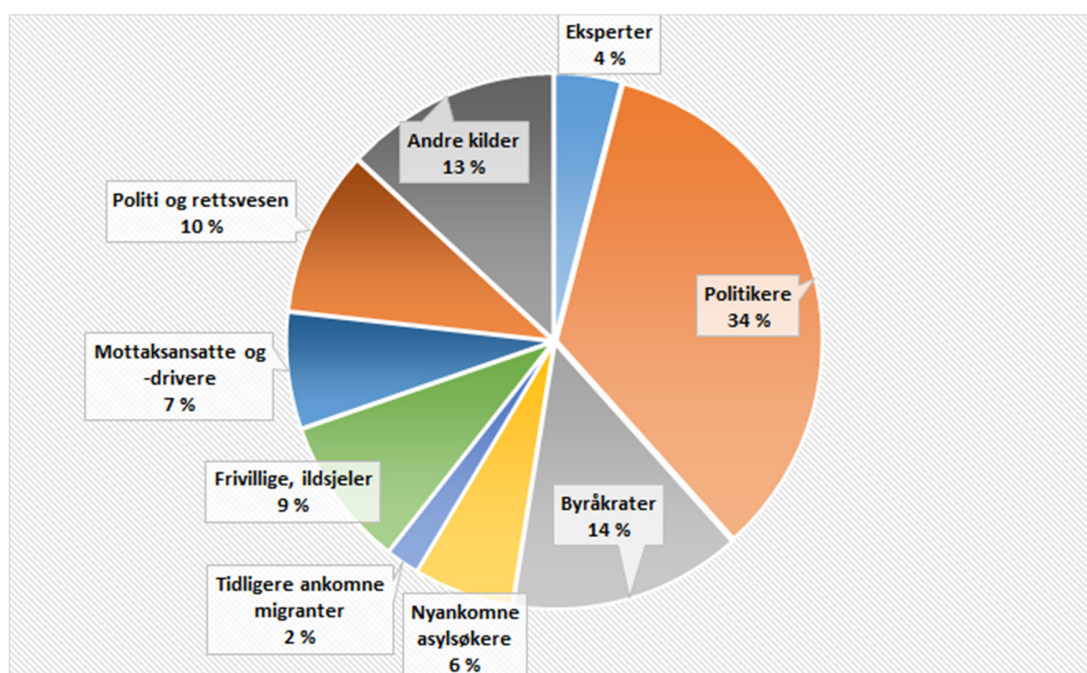
Saker med myndighetskritikk utgjør 13 prosent av flyktningssakene i vårt utvalg. Samfunnskritikk er en av pressens viktigste oppgaver (Vær varsom-plakaten punkt 1.2). På den bakgrunn kan andelen virke lav. Perspektivet er mindre til stede i materialet fra sør, og i nord var myndighetskritikken klart mest framtrødende de første månedene av 2016. Det var på den tida norske myndigheter begynte med deportering av asylsøkere tilbake til Russland, noe som vakte en voldsom harme i Finnmark.

Det er på mange områder slående hvor lik journalistikken ser ut til å være, enten den er skapt i nord eller sør. De dominerende perspektivene er i stor grad de samme i hele materialet. De problemorienterte sakene representerer imidlertid et unntak fra dette hovedinntrykket. Finnmark-midlene brakte klart flere saker med problemperspektiv (22 prosent) enn det sørlandsmediene gjorde (15 prosent). Vi setter dette i sammenheng med den brå strømmen av hjelpetrengende mennesker som Finnmark opplevde, mens Agder hadde et jevnere tilsig av flyktninger. Ulik andel problemsaker er dermed som forventet.

Her kan vi trekke en interessant parallell til hvordan Berry m.fl. (2015) analyserer forskjeller i sitt materiale fra fem EU-land. Italia tok imot mange flyktninger som kom over Middelhavet. Italienske medier dekket mange humanitære temaer, men også saker som tematisk handlet om trusler mot rikets sikkerhet, var tydeligst i Italia. Perspektivet med flyktningene som problem i vår undersøkelse favner videre, men viser at også lokalmediene setter søkelys på mulige og reelle utfordringer som oppstår under en flyktningkrise.

POLITIKERNE I BRESJEN

De 343 personkildene fordeler seg på en rekke ulike kildetyper (figur 2). Blant de som kommer til orde i lokalmediene, er det særlig én gruppe som skiller seg ut: Politikere utgjør 34 prosent av samtlige kilder. Slik får politikerne i stor grad definere og tolke debatten rundt flyktningkrisen. De påvirker aktivt hva som settes på dagsordenen. Funnet her er i tråd med andre kildeundersøkelser. Men siden politikerne representerer en rekke ulike politiske ståsteder, må de dele både oppmerksomhet og innflytelse, noe som er med på å bidra til mangfold. Byråkrater utgjør 14 prosent av kildene, og sammen med politikerne utgjør disse elitekildene nesten halvparten av samtlige kilder (48 prosent). Her finner vi liten forskjell mellom nord og sør.

Figur 3. Kildetyper som er representert i materialet fra de to syntetiske ukene som ble studert (N=343).

Siden andelen politikerne er så dominerende, valgte vi å se nærmere på hvem de er. Også her er funnene klare. Riks- og kommunepolitikere dominerer med henholdsvis 46 og 43 prosent av alle politikerne. Fylkespolitikere utgjorde bare fire prosent, og utenlandske politikere sto for de øvrige syv prosentene, de fleste sitert gjennom nyhetsbyråer. Over halvparten av lokalpolitikere som siteres, er ordførere. Vi har ikke kartlagt hvem av politikerne som er i opposisjon, men den høye andelen ordførere blant politikerne lokalt peker i retning av at politikere i posisjon har hatt mye å si for hvordan debatten rundt flyktningkrisen ble framstilt. Ordførerne er sentralt plassert i kommune-Norge og ofte brukt som kilder. Flyktningkrisen favnet store deler av Europa, noe som kan forklare hvorfor flere utenlandske politikere enn fylkespolitikere kom til orde i spaltene.

Våre funn tyder på at saker om flyktningkrisen passer spesielt godt inn i en politisk forståelsesramme. Vårt materiale sier imidlertid ikke noe om hvem som tok initiativ til sakene

der politikerkilder uttaler seg, om sakene var resultat av initiativ fra redaksjonene, fra politikerne eller begge deler.

Den markante økningen i antall asylsøkere høsten 2015 ga akutt behov for mottak rundt i landet, og mange avgjørelser måtte tas både nasjonalt og på kommunenivå. I innvandringspolitikken er det klare skillelinjer mellom partiene. I undersøkelsen om fem EU-land har Sverige den høyeste andelen politikerkilder med 39,4 prosent svenske politikere (Berry m.fl. 2015, s. 7). Der vi finner en høy andel ordførere, finner EU-undersøkelsen mange kilder fra de styrende partiene.

Tilstrømningen av asylsøkere begynte å øke i forkant av kommune- og fylkesvalget i september 2015. Ser vi på politikerkildene fordelt månedsvis, blir tallene forholdsvis små. Hovedtendensen er at det var flest politikerkilder da flyktningestrømmen var på sitt høyeste, fra september til november 2015. Derimot finner vi ikke noen spesiell opphopning knyttet til valget.

«Andre kilder» er tredje største gruppe med 13 prosent. I kategoriene politi og rettsvesen (ti prosent) og frivillige (ni prosent) er det klare forskjeller mellom nord og sør. Det er klart flere kilder i begge kategoriene i nord. Igjen er det nærliggende å knytte forskjellene opp til det store antallet asylsøkere som kom over Storskog. Det krevde en spesiell innsats både fra det offentlige og fra private. Samtidig er det en høyere andel kilder blant mottaksansatte og -drivere i sør, som er naturlig siden det først og fremst var dit asylsøkerne kom i sør.

MARGINALE MIGRANTER

De kildetyperne det er færrest av, er nyankomne asylsøkere (seks prosent), eksperter (fire prosent) og tidligere ankomne migranter (to prosent). Legger vi sammen første og siste kategori her, er vi fortsatt i underkant av andelen migrantkilder i andre undersøkelser. I nord utgjorde asylsøkere ti prosent av kildene, og alle som uttalte seg, kom i forbindelse med flyktningekrisen. I sør utgjorde de nyankomne asylsøkerne kun to prosent av kildene. Tidligere ankomne migranter kom bare til orde i sør. Noen av dem forteller sin historie, andre vil gjerne hjelpe de nyankomne.

Forskjellig kildebruk i nord og sør kan forklares med at de som kom over Storskog, ble mer synlige og lettere tilgjengelige for journalistene. På Sørlandet kom asylsøkerne mer spredt til en rekke ulike mottak. Det kan også ha ført til at flere tidligere ankomne migranter ble sitert i sør. Samtidig vet vi at det for journalistene kan være særlig utfordrende å bruke asylsøkere som kilder, på grunn av språkproblemer og kulturelle forskjeller. Å intervjue asylsøkere kan medføre krevende kildekritikk, og personene kan ha traumatiserende opplevelser i ryggsekken. Disse utfordringene forklarer imidlertid ikke forskjellene mellom journalistikken i nord og sør.

Vi kan snakke om en viss marginalisering av asylsøkere i lokalmediene, særlig i sør. Som kildegruppe gis de liten plass, sett i forhold til hvor mange som kom, og hvor mange problemstillinger som ble reist. At asylsøkernes stemme så sjelden blir hørt, kan være problematisk av flere grunner. I saker om flyktningekrisen vil asylsøkerne kunne fungere som det Allern (2001, s. 170) kaller konsekvens eksperter, de som har førstehånds erfaring og kjennskap på et område. Når få kommer til orde, kan det føre til at deres historier og erfaringer

forblir skjult for folk flest. Asylsøkerne kan oppleve at deres sak ikke er viktig eller god nok til å nå fram i mediebildet, noe som igjen kan få betydning for integreringsprosessen. Marginalisering kan også være problematisk for demokratiet. Politikere og folk flest mangler kjennskap til viktige utfordringer, og vesentlige nyanser forsvinner. Dersom mediene i tillegg framstiller asylsøkerne som gruppe på en stereotyp måte, kan det skape et trangt handlingsrom for det mangfoldet av enkeltmennesker en så stor gruppe består av. Funnene til Orgeret (paper, Medieforskerkonferansen 2016) og Thorbjørnsrud og Beyer (2016) understøtter betydningen av et større mangfold i medienes dekning.

HVEM SNAKKER OM HVA?

Ser vi på hvilke perspektiver de ulike kildetyperne kom til orde i, er det noen trekk som utkrystalliserer seg. Her har vi avgrenset til de to første kildene i hver sak siden de ofte anses som de viktigste. Politikere er godt representert nærmest uansett perspektiv, men de brukes mest som kilder i saker med myndighetskritikk. Nær annenhver kilde i disse sakene er en politiker. Det gir mening med tanke på de politiske skillelinjene som finnes innenfor flyktningpolitikken. Byråkrater er, ikke uventet, oftest kilder i saker med nøytralt perspektiv. Kilder fra politi og rettsvesen uttaler seg i flest saker med problemperspektiv.

Ildsjeler kommer som forventet oftest til orde i saker med hjelpeperspektiv. Også ansatte og drivere av asylmottak snakker mest om å hjelpe. Det samme gjelder asylsøkerne. Som nevnt kommer de generelt sjelden til orde, men når de uttaler seg, er det oftest i saker med hjelpeperspektiv. Lignende funn gjøres av Crawley m.fl. (2016). Det er mer sannsynlig at migranter er kilder i saker med en positiv og sympatisk framstilling av migrasjon, og tilsvarende mindre sannsynlig i negative saker (2016, s. 5).

KONKLUSJON

Når vi ser på dekningen av flyktningkrisen under ett, finner vi at lokalmediene brukte sin definisjonsmakt til å sette søkelys på flyktningkrisen og en rekke problemstillinger knyttet til den. Spesielt fra september 2015 til januar 2016 viet lokalmediene mye oppmerksomhet til temaet. Både antall forsidehenvisninger og antall saker fra én utgave hver måned bekrefter dette. Selv om dette kan gi et noe skjevt utvalg, gir tallene for de ti undersøkte mediene samlet likevel en pekepinn om dekningens omfang.

Det er fortsatt mange forhold vi ikke vet nok om. Hvordan ble flyktningkrisen dekket i minoritetsmedier? Hvilke perspektiver finnes i leder- og kommentarartikler som avisene selv målbærer? Forskning på medienes dekning av migrasjonsspørsmål, og forholdet mellom «vi» og «de andre» er på ingen måte uttømt.

Det vi derimot kan slå fast, er at lokalmediene ikke bidro ensidig til å skape migrasjonspanikk. De satte tydelig søkelys på krisen, noe som understøttes av den høye andelen hovedoppslag både på forsiden og inni avisene. Vi ser at temaet i større grad ble valgt bort etter hvert som det kom færre nye asylsøkere. Mediene brukte sin definisjonsmakt både til å løfte fram og rydde bort saker om krisen. Våren 2016 var det fremdeles mange asylsøkere i landet, men skiftet fra de dramatiske hendelsene til de mer langsomme prosessene bidro til en nedtrapping av medieomtalen.

Hjelpeperspektivet var mest utbredt i den lokale mediedekningen, fulgt av nøytralt perspektiv og problemperspektiv. Materialet vi har studert, inneholder flere påkostede reportasjer fra grensestasjoner og asylmottak. Flere redaksjoner sendte i tillegg reportasjeteam utenlands, til Russland og til Sør- og Mellom-Europa, der norske frivillige gjorde en innsats blant flyktninger på vei nordover.

25 prosent av sakene om flyktningkrisen preges av et nøytralt perspektiv, mens 23 prosent har et problemorientert perspektiv på flyktningene. Begge deler er i tråd med gjeldende yrkesideal blant journalister og skiller seg lite fra undersøkelser om journalistikk fra nasjonale og regionale medier.

Politikere og byråkrater utgjør til sammen nesten halvparten av kildene som kommer til orde. Det er ikke overraskende at kommunepolitikere og rikspolitikere uttaler seg oftest om flyktningkrisen, med tanke på de mange utfordringene som oppstod nasjonalt og lokalt. Politikernes ønske om å vise handlekraft, eller fremme bestemte synspunkter, kan også ha bidratt til den store medieoppmerksomheten i første halvdel av undersøkelsesperioden.

Selv om nyankomne asylsøkere ikke utgjør mer enn seks prosent av alle kilder i materialet, er det likevel en høyere andel enn det Retriever har funnet i sine undersøkelser om minoritetskilder. Der Figenschou og Beyer (2014) finner tegn til en normalisering av minoritetskilder i riksmidlene, kan våre funn tyde på at lokalavisene har en noe lengre vei å gå. Når flyktningene befinner seg midt i hendelsen sentrum, slik som under flyktningkrisen, trekkes de i noe større grad inn fra periferien som konsekvenskasperter for mediene. Men for hver gang en flyktning uttaler seg, har i snitt fem politikere uttalt seg i mellomtiden, så elitedominansen er fortsatt stor.

REFERANSER

- Abelsen, Tarjei (2015, 4.3.). Politiet frykter ny flyktningerute til Norge via Russland. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/finnmark/politiet-frykter-ny-flyktningerute-til-norge-via-russland-1.12242100>.
- Aftenposten. *Danmark innfører strengere asylregler*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/verden/Danmark-innforer-strengere-asylregler-18589b.html>.
- AgendaTracker. *Flyktningstrømmen preget 2015*. Pressemelding fra Retriever, PR-operatørene og YouGov 16.12.2015.
- AgendaTracker. *2016 preget av krig og politikk*. Pressemelding fra Retriever, PR-operatørene og YouGov 26.12.2016.
- Allern, Sigurd (2001). *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Allern, Sigurd (2015). *Journalistikk og kildekritisk analyse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bauman, Zygmunt (2016). *Strangers at our door*. Cambridge: Polity Press. Kindle. Hentet fra https://www.amazon.com/Strangers-Our-Door-Zygmunt-Bauman-ebook/dp/B01HDZK52W/ref=mt_kindle?_encoding=UTF8&me=.
- Bech-Karlsen, Jo (2000). *Reportasjen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Berkowitz, Daniel A. (2009). Reporters and Their Sources. I Karin Wahl-Jorgensen og Thomas Hanitzsch (red.), *The Handbook of Journalism Studies* (s. 102–115). New York: Routledge.
- Berry, Mike, Inaki Garcia-Blanco og Kerry Moore (red.) (2015). *Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries*. Cardiff: Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies.

- Crawley, Heaven, Simon McMahon og Katharine Jones (2016). *Victims and Villains. Migrant Voices in the British Media*. Coventry: Centre for Trust, Peace and Social Relations, Coventry University.
- Dearing, James W. og Everett M. Rogers (1996). *Agenda-Setting*. California: Sage Publications.
- Eide, Elisabeth (2001). *De der nede. Reportasje utenfor allfarveg*. 2. utgave. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Eide, Elisabeth (2004). Journalistikk og marginalisering. Bilder som fryser forskjeller – og bilder som blir borte. I Berit von der Lippe (red.), *Medier, politikk og samfunn*. Oslo: Cappelen Damm Forlag.
- Eide, Elisabeth og Anne Hege Simonsen (2007). *Mistenkelige utlendinger: minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Enersen, Svein (2016). E-post 26.09.2016 fra kommunikasjonssjef i Agder politidistrikt om antall asylsøkere på Agder i 2015.
- Figenschou, Tine Ustad og Audun Beyer (2014). Elitene, minoritetene og mediene: Definisjonsmakt i norsk innvandringsdebatt. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 1, s. 24–51.
- FN UNHCR: *Færre flyktninger ankommer Hellas, fortsatt kommer like mange til Italia*. Hentet fra <http://www.fn.no/Aktuelt/Nyheter/UNHCR-Faerre-flyktninger-ankommer-Hellas-fortsatt-kommer-like-mange-til-Italia>.
- Georgiou, Myria (2005). Diasporic Media across Europe: Multicultural Societies and the Universalism-Particularism Continuum. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31(3), s. 481–498.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/13691830500058794>.
- Guedes, Bailey, O og Ramaswami Harindranath (2005). Racialized 'othering': the representation of asylum seekers in news media. I Stuart Allern (red.), *Journalism: critical issues* (s. 274–286). Berkshire: Open University Press.
- Handgaard, Brynjulf, Anne Hege Simonsen og Steen Steensen (2013). *Journalistikk: en innføring*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Horsti, Karina (2008). Overview of Nordic Media Research on Immigration and Ethnic Relations. From Text Analysis to the Study of Production, Use and Reception. *Nordicom Review*, 29(2), s. 275–293.
DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1694399>.
- Howells, Rachel (2015). *Journey to the centre of a news black hole: examining the democratic deficit in a town with no newspaper*. PhD Thesis, Cardiff University.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2009). Innvandrere i norske medier: Medieskapt islamfrykt og usynlig hverdagsliv. Årsrapport 2009. Hentet fra https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/rapporter/2010/imdi_aarsrapport_2009.pdf.
- Johansen, Glenn Slydal (2015, 4.9.). Er dette flyktninger eller migranter? *Journalisten*. Hentet fra <http://journalisten.no/2015/09/flyktninger-eller-migranter>.
- Ketabchi, Desirée (2013, 23.7.). How journalism can rid migration of its sour reputation. *European Journalism Centre*. Hentet fra http://ejc.net/magazine/article/how-journalism-can-rid-migration-of-its-sour-reputation#.WNjv_qIIgcl.
- Kjos Fonn, Birgitte, Kristin Skare Orgeret og Anne Hege Simonsen (2012). «Marginalisering og normalisering i norske kvinneblader.» I Kristin S. Orgeret (red.), *Norske medier – journalistikk, politikk og kultur*. Oslo: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Lindstad, Merete og Øivind Fjeldstad (1999). *Pressen og de fremmede*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Lindstad, Merete og Øivind Fjeldstad (2005). *Av utenlandsk opprinnelse: nye nordmenn i avisspaltene*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Losnedahl, Hjørdis (2016). *Medievaner og holdninger*. Respons for Nordiske mediedager. Hentet fra <http://kyber.blob.core.windows.net/nmd/1645/medievaner-publikum.pdf>.
- Mathisen, Birgit Røe (2013). *Gladsaker og suksesshistorier: en sosiologisk analyse av lokal næringslivsjournalistikk i spennet mellom lokalpatriotisme og granskingsoppdrag*. (Doktorgradsavhandling, Universitetet i Nordland). Universitetet i Nordland, Bodø.
- Mediebedriftene. *Opplagstall 2015*. Hentet fra <http://www.mediebedriftene.no/Tall--Fakta1/Opplagstall/>.

- Morlandstø, Lisbeth og Hege Lamark (2015). Skjevt på nett og brett. I Elisabeth Eide og Kristin S. Orgeret (red.), *Etter beste kjønn*. Oslo, Universitetsforlaget, s. 187–201.
- Norsk Presseforbund (2015). *Vær Varsom-plakaten*. Hentet fra <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>.
- Nygren, Gunnar (2016). Medieekologi – et helhetsperspektiv på medieutveckling. I *Människorna, medierna och marknaden: Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati I förändring* (pp. 85–108). Stockholm: Wolters Kluwer.
- Oltedal, Audgunn og Andreas Ytterstad (2012). Journalistrollen og etikk : om spenninger i forståelse av journalistrollen. I Kristin S. Orgeret (red.), *Norske medier*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Oltedal, Audgunn (2012). *Vesentleg og viktig?: om profesjonsverdier i journalistkvardagen*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Reinton, Per Olav (1992). *Undersøkende formidling. Den journalistiske formel*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Orgeret, Kristin Skare (2017). *Refugee journalists – development and social change*. Upublisert manuskript presentert på Medieforskerkonferansen 2016.
- Sjøvaag, Helle (2016). *Mangfold i norske medier?* Presentasjon fra plenumforedrag på Medieforskerkonferansen i Bergen, 20.–21. oktober 2016. Mottatt på e-post 24.10.2016.
- Sjøvaag, Helle. E-post tilsendt 5.1.2017 med avklaring om registrering av kilder.
- Stakset-Gundersen, Kristian Nicolai (2016). E-post fra presserådgiver i UDI 29. september 2016 om antall asylsøkere over Storskog i 2015.
- Steensen, Steen (2016). *Stedets sjanger*. 2. utgave. Oslo: IJ-forlaget.
- Strand, Ane Kathrine, Therese Wærholm, Kristina Nilsen og Kamilla Lundsæther Kjær (2015). *Medieanalyse: Innvandring og integrering i norske medier 2014*. Hentet fra <http://www.imdi.no/om-imdi/rapporter/2015/innvandring-og-integrering-norske-medier/>.
- Strand, Ane Kathrine, Fredrik Milde og Kristina Nilsen (2011). *Medieanalyse: Innvandring og integrering i norske medier 2010/2011*. Hentet fra <https://www.imdi.no/contentassets/e187852a18ca46afb6f2bc7e4915d6ad/medieanalyse-innvandring-og-integrering-i-norske-medier>.
- Thorbjørnsrud, Kjersti og Tine Ustad Figenschou (2016). Do Marginalized Sources Matter? A comparative analysis of irregular migrant voice in Western media. *Journalism Studies*, 17(3), s. 337–355. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/1461670X.2014.987549>.
- Tuchman, Gaye (1978). *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York: The Free Press.
- UDI. *Asylsøknader etter statsborgerskap og måned 2015*. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-etter-statsborgerskap-og-maned-2015/>.
- UDI. *Asylsøknader etter statsborgerskap og måned 2016*. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/asylsoknader-etter-statsborgerskap-og-maned-2016/>.
- UDI. *Mottaksbefolkning. Antall beboere i mottak etter fylke og måned 2015*. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/mottaksbefolkning-antall-beboere-i-mottak-etter-fylke-og-maned-2015/>.
- UDI. *Beboere i asylmottak etter fylke og måned 2016*. Hentet fra <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/beboere-i-asylmottak-etter-fylke-og-maned-2016/>.
- Vaage, Odd Frank (red.) (1989). *Massemedier og u-landsdekning*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag.
- White, Aidan (ed.) (2015). *Moving stories. International Review of How Media Cover Migration*. London: Ethical Journalism Network.